

رابطه بین دین‌داری و رفتار پرخطر در زندگی مجردی؛ مطالعه

پیمایشی زنان شهر یزد ۱۳۹۷

احمد کلاته ساداتی^{۱*}، حمیدحجازی^۲، الهام مرادی نژاد^۳

چکیده

تجربه زندگی مجردی زنان با مخاطراتی همراه است. هدف تحقیق بررسی رابطه دین‌داری و رفتار پرخطر در زنان شهر یزد است. چارچوب نظری تحقیق نظریه همبستگی اجتماعی امیل دورکیم است. نوع پژوهش توصیفی-تحلیلی است که با ابزار پرسش‌نامه استاندارد بررسی شده است. جامعه آماری پژوهش زنان بالای ۱۸ سال شهر یزدند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۵ نفر برآورد شد. شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای است. برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS.ver 16 استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد گرایش به رفتارهای پرخطر بین زنان در حد متوسط قرار دارد. بین میزان دین‌داری و رفتار پرخطر رابطه معنادار و معکوس (۰/۶۱۹-) وجود دارد. بین دین‌داری و وضعیت تأهل رابطه معنادار (۲۴/۱۲۶) وجود دارد. میزان دین‌داری در افراد متأهل بیش از افراد مجرد است. تحلیل رگرسیون نشان داد که نگرش دینی با ضریب بتا ۰/۵۵۸- بر میزان رفتارهای پرخطر اثرگذارند.

کلیدواژگان

دین‌داری، رفتار پرخطر، زنان، یزد.

Asadati1392@gmail.com

Hamidhejazi3431@gmail.com

Elmong2013@gmail.com

۱. استادیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه یزد (نویسنده مسئول)

۲. کارشناسی ارشد مددکاری اجتماعی دانشگاه یزد

۳. کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه خوارزمی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۰/۳۰، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۲/۲۵

بیان مسئله

فراوانی روبه‌رشد زندگی مجردی اهمیت زیادی برای نظام اجتماعی دارد. این موضوع به‌خصوص از جنبه رفتارهای پرخطر در میان این گروه اجتماعی مهم است. با توجه به اهمیت نقش زن، در حفظ و ارتقای سلامت جامعه، پژوهش در زمینه رفتارهای پرخطر زنان مجرد علاوه بر آگاه کردن برنامه‌ریزان و پژوهشگران آسیب‌های اجتماعی برای پیشگیری و درمان در جهت مسئله مورد نظر اهمیت دارد.

امروزه، زندگی مجردی^۱ در شهرهای کلان کشور رو به افزایش است. دلایل متفاوتی برای زندگی مجردی وجود دارد. دخترانی هستند که اوضاع نامناسب محیط خانوادگی و اجتماعی یا برخی خواسته‌هایشان آنان را به تحصیل یا اشتغال به زندگی مجردی در شهر دیگر علاقه‌مند کرده است. دسته دیگر زنانی هستند که به سبب کمبود امکان اشتغال یا تحصیل در شهر محل زندگی خود ناگزیرند بخشی از ماه یا سال را دور از همسر و خانواده خود به زندگی مجردی در شهر دیگر به‌صورت مستقل روی آورند [۱۱]. انتخاب سبک زندگی مجردی بین زنان نابسامانی‌هایی را برای آنان و جامعه به همراه دارد و آثار آن در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی کشور نمایان می‌شود. آسیب‌های زیادی در کمین زنان یک جامعه است؛ آسیب‌هایی که در اکثر مواقع حتی نام بردن از آن‌ها هم تابو محسوب می‌شود. تحقیقات بیانگر فزونی وضعیت آسیب‌شناختی زنان و روند برخی نابسامانی‌های اجتماعی آنان مانند اعتیاد، قاچاق زنان و دختران، تن‌فروشی، کاهش سن فحشا، روابط نامشروع، بالارفتن سن ازدواج و اختلالات رفتاری روانی است [۱]. ازدواج به‌عنوان هنجاری پذیرفته‌شده در همه کشورهای دنیا کارکردهای مختلفی دارد. اهمیت این واقعه اجتماعی بیشتر از آنجا ریشه می‌گیرد که مبنای تشکیل مهم‌ترین نهاد اجتماعی، یعنی خانواده، است. با وجود این، در جریان گذار جمعیتی دوم، که از آن با عنوان گذار ازدواج و خانواده نیز یاد می‌شود، شاهد تحول ابعاد مختلف ازدواج در بسیاری از کشورهای جهان هستیم. از جمله این تحولات افزایش میانگین سن در اولین ازدواج، افزایش تعداد افراد مجرد، کاهش ازدواج‌های تربیت‌یافته، افزایش رابطه خارج از ازدواج و... را نام برد که در میان جوامع مختلف در حال همگرایی است [۲۸]. آمارها بیانگر روند افزایشی تجرد قطعی زنان از ۲۱ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۸ درصد در سال ۱۳۹۰ است. کم‌رنگ شدن ازدواج مشکلات زیادی برای زنان و جامعه به همراه دارد و به گسترش رفتارهای پرخطر در این بخش از جامعه منجر شده است [۳]. رفتارهای پرخطر^۲ رفتارهای بالقوه مخربی هستند که افراد به‌طور ارادی یا بدون اطلاع از پیامدهای نامطلوب احتمالی آن‌ها را انجام می‌دهند [۱۲]. به‌رغم فعالیت‌های پیگیرانه سه دهه گذشته، رفتارهای مخاطره‌آمیز در سطح

1. Single life
2. Risky behavior

جهان رشد تصاعدی داشته است [۱۶]. در ایران نیز، با توجه به پژوهش‌های انجام‌شده، رفتارهای پرخطر رو به افزایش است: قاضی‌نژاد و ساوالان‌پور (۱۳۸۷)، محمدخانی (۱۳۹۰) و سراج‌زاده و فیضی (۱۳۸۶)، آزاد ارمکی و شریفی‌ساعی (۱۳۹۰) و آزاد ارمکی و همکاران (۱۳۹۰) شیوع رفتارهای پرخطر در ایران را گزارش کرده‌اند. با وجود اینکه آمارهای مختلف حاکی از وجود رفتارهای پرخطر در میان اقشار مختلف جامعه است، در این میان زنان به‌عنوان بخشی مهم از جامعه سهم آشکاری در رفتارهای پرخطر دارند. زنان نیمی از جمعیت جامعه را تشکیل می‌دهند. این حقیقت آماری در واقع و در عمل آن‌چنان‌که باید در همهٔ زمینه‌های حیات اجتماعی تعمیم داده نشده است. نکتهٔ مهم در اینجاست که سهم زنان در آسیب‌های اجتماعی کاملاً برعکس برخورداری آن‌ها از سایر جنبه‌های انسانی است. به عبارتی، زنان نخستین قربانیان بسیاری از آسیب‌ها و انحرافات اجتماعی اند [۱۵]. شیوع رفتارهای پرخطر در میان زنان علاوه بر پیامدهای دردناکی که بر سلامت روحی و جسمی آنان دارد، به تغییر دانش و عقاید دربارهٔ این رفتارها در طول زمان و رشد بیشتر روند رفتارهای پرخطر منجر می‌شود [۸]. عوامل مختلفی بر پیشگیری رفتارهای پرخطر تأثیرگذارند. یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار بر رفتار و عمل افراد باورهای دینی^۱ است. به نظر صاحب‌نظران مختلف دین نقشی کنترلی بر رفتار انحرافی انسان دارد و همواره بشر را به‌سوی عمل نیک و پاداش درازای آن دعوت می‌کند. مذهب یکی از این نهاد‌های مهم است که بیشتر جامعه‌شناسان به نقش آن در درونی‌کردن التزام‌ها و پیروی از هنجارها و ایجاد ترس در هنگام تخلف از هنجارها اشاره کرده‌اند. بیشتر محققان توانایی دین‌داران را در قانون‌مداری، نداشتن مصرف‌الکل، مواد مخدر و اطاعت از هنجارهای اجتماعی تأیید کرده‌اند [۱۹]. با توجه به اینکه زندگی مجردی آسیب‌های زیادی برای زنان به همراه دارد، این مسئله در مغایرت با فرهنگ دینی و مذهبی اغلب جامعه است. در این میان، در شهر یزد، به‌واسطهٔ فرهنگ سنتی و مذهبی، زندگی در چارچوب خانواده اهمیت فراوان دارد. پژوهش حاضر به دنبال پاسخی برای این پرسش است که بین دین‌داری و رفتار پرخطر در زندگی مجردی زنان رابطه وجود دارد؟

پیشینهٔ تجربی تحقیق

برخی از تحقیقات به بررسی رابطهٔ بین دین‌داری و رفتار پرخطر پرداختند. نتایج تحقیقات مختلف نشان داد که دین‌داری در بروز رفتارهای پرخطر نقشی بازدارنده دارد. یافته‌های تحقیق افشانی و همکاران (۱۳۹۴) با عنوان دین‌داری و رفتارهای پرخطر نشان داد بین رفتارهای پرخطر با میزان دین‌داری رابطهٔ منفی و معناداری وجود دارد. نتایج تحلیل

معادلات ساختاری نیز بیانگر این است که میزان دین‌داری بر رفتارهای پرخطر ۰/۵۴- است که نشان می‌دهد افزایش دین‌داری باعث کاهش رفتار پرخطر می‌شود. یافته‌های تحقیق کمال کوهی و وفایی‌ا قدم (۱۳۹۶) با عنوان «عوامل مرتبط با رفتارهای پرخطر» نشان داد که بین میزان دین‌داری و میزان رفتارهای پرخطر رابطه معنادار وجود دارد. همچنین بین وضعیت تأهل با میزان رفتارهای پرخطر رابطه وجود داشت؛ به گونه‌ای که افراد مجرد بیشتر از افراد متأهل رفتارهای پرخطر انجام می‌دهند. یافته‌های تحقیق احمدی و شاحسنی (۱۳۹۶) با عنوان «بررسی نقش پایبندی به دین در پیشگیری از رفتارهای پرخطر» نشان داد بین گرایش دوستان به رفتارهای پرخطر، میزان گرایش به باورهای دینی و میزان انجام دادن اعمال و فرایض دینی با متغیر وابسته، که گرایش به رفتارهای پرخطر است، رابطه معنادار وجود دارد. نتایج مطالعه صالحی (۱۳۹۲) نشان داد باورهای دینی پیش‌بینی‌کننده منفی گرایش به رفتارهای پرخطر است. همچنین باورهای دینی از طریق واسطه‌گری نظم‌بخشی هیجانی رفتار پرخطر را پیش‌بینی می‌کند. نتایج تحقیق دوناهو^۱ (۱۹۹۵) نشان داد گرایش به مذهب و فعالیت‌های مذهبی در کاهش افکار خودکشی و اقدام به آن، مصرف مواد مخدر، رفتارهای جنسی بی‌شمار از موعود و بزهکاری اثر مثبت دارد. تحقیقات خارج از کشور نیز همچنان مؤید نقش دین در کاهش یا کنترل رفتار پرخطر است. بایر و همکارانش^۲ (۲۰۰۱) در تحقیقی با عنوان فراتحلیلی از اثر دین بر جرم به این پرسش پرداختند که آیا رفتارها و باورهای مذهبی بازدارنده رفتارهای جنایی اند؟ نتایج حاصله نشان داد که اعتقادات مذهبی اثر بازدارندگی متوسطی در رفتار جنایی افراد دارند. نتایج مطالعه سینها^۳ و همکاران (۲۰۰۷) با عنوان «رفتارهای پرخطر و مذهب» نشان دادند که متغیرهای مذهبی به‌طور فراوانی در کاهش رفتارهای پرخطری همانند سیگار کشیدن، استفاده از الکل، فعالیت‌های جنسی و استفاده از ماری‌جوآنا دخیل بوده‌اند. با توجه به اینکه زنان نیمی از جوامع انسانی را تشکیل می‌دهند، شالوده و بنیان جوامع و خانواده به سلامت همه افراد جامعه، به خصوص زنان، بستگی دارد. انحراف از هنجارهای رسمی و وجود رفتارهای پرخطر چنانچه افزایش یابد، پایداری، استواری و سلامت جامعه را تهدید می‌کند [۴].

هدف تحقیق

هدف اساسی تحقیق حاضر ارزیابی رابطه دین‌داری و رفتار پرخطر در زندگی مجردی زنان شهر یزد است.

1. danuhue
2. bair
3. sinha

پیشینه نظری

نظریه‌پردازی درباره مشارکت زنان در رفتارهای انحرافی به‌طور کامل با غفلت همراه نبوده است، اما این موضوع هیچ‌گاه موقعیت مرکزی و اساسی نداشته است. به‌علاوه، نظریه‌هایی که رفتارهای انحرافی زنان را تبیین می‌کنند به‌صورت مکرر انحراف زنان را بحرانی بیولوژیکی یا روانی در درون شخصیت زنان نشان می‌دهد. حتی زمانی که سازه‌های جامعه‌شناختی برای تبیین رفتار انحرافی زنان استفاده می‌شود، اغلب به عوامل خانوادگی محدود می‌شود. نظریه‌های سنتی به دلیل ناتوانی در تبیین جرم و انحراف زنان با انتقاد همراه بوده‌اند [۲۵]. قبل از ورود به چارچوب نظری در این تحقیق، نظریه‌های مهم در زمینه رفتار پرخطر معرفی می‌شوند.

نظریه فشار اجتماعی: ایده اصلی نظریه فشار این است که اهداف عامی که جامعه برای اعضایش ایجاد می‌کند ممکن است برای عده‌ای در دسترس نباشد. به اعتقاد مرتون، ساختار اجتماعی، و نه تغییر اجتماعی، ریشه آسیب‌ها و مسائل اجتماعی است. وی معتقد است افراد مطیع قانون‌اند، اما زمانی که تحت فشار قرار گیرند، به جرم رجوع می‌کنند. شکاف میان اهداف و وسایل فراهم‌کننده این اهداف منبع فشار در رفتار افراد است [۱۸]. این نظریه سعی می‌کند وقوع جرمی را تبیین کند که ناشی از فشاری است که فرد در زندگی با آن روبه‌رو می‌شود. در این نظریه، بزهکاری نتیجه مستقیم تأثیرگذاری منفی خشم و ناکامی و احساسات مضر و زیان‌آور است که به دنبال مناسبات اجتماعی مخرب و منفی به وجود می‌آید [۲۷].

نظریه بازدارندگی اجتماعی: طبق دیدگاه کنترل اجتماعی دو نوع کنترل اجتماعی رسمی و غیررسمی وجود دارد. قوانین، به‌عنوان پدیده‌ای اجتماعی، شکل رسمی کنترل اجتماعی هستند. کنترل اجتماعی غیررسمی شامل روابط خانوادگی، دین و غیره است [۲۰]. نظریه کنترل اجتماعی بر این پیش‌فرض مبتنی است که برای کاستن از تمایل به رفتار بزهکارانه و مجرمانه همه افراد باید کنترل شوند. این نظریه بر عمومی و جهان‌شمول بودن رفتار انحرافی تأکید می‌کند و آن را نتیجه پیوندهای ضعیف افراد در ارتباط با جامعه می‌داند [۲۴]. وقتی کنترل‌های اجتماعی ضعیف یا غایب باشند، افراد آزادی عمل بیشتری برای زیر پا گذاشتن قوانین دارند. پیوستگی ضعیف افراد به نهادهای اجتماعی آن‌ها را بیشتر به انحراف از قانون ترغیب می‌کند؛ درحالی‌که وقتی بین فرد و نهادهای اجتماعی پیوستگی و پیوندی قوی و محکمی وجود داشته باشد، رفتار غیرقانونی و نامشروع شبکه مناسبات اجتماعی و تصویر مثبت فرد نزد دیگران را تهدید می‌کند. بنابراین، بستگی‌ها یا قیود اجتماعی از طریق افزایش هزینه‌های پیش‌بینی‌شده کج‌روی احتمال وقوع آن را کاهش می‌دهد [۲۲].

چارچوب نظری تحقیق

در ارتباط با رابطه دین‌داری و رفتار پرخطر در زندگی مجردی زنان، طبق تحقیقات پیشین، عواملی چون پیوستگی و ارتباط با جامعه و نقش دین در هدایت اعمال اخلاقی و هنجارمند زندگی بشر از عوامل مؤثر بر بروز رفتارهای پرخطرند و اینکه در ارتباط با زندگی مجردی زنان و نقش دین در رفتارهای پرخطر آنان به‌طور خاص نظریه‌ای مطرح نشده است، در این پژوهش از نزدیک‌ترین نظریه به متغیرهای پژوهش استفاده شد. چارچوب نظری تحقیق حاضر نظریه همبستگی اجتماعی دورکیم است. همبستگی اجتماعی مفهوم کانونی رویکرد امیل دورکیم است که مؤلفه اصلی رفتار فردی و اجتماعی است. دورکیم انسجام اجتماعی را به‌منزله متغیری عمده در انواع کنش‌های اجتماعی نشان داد. انسجام اجتماعی به معنای استحکام درونی و مترادف با وحدت اجتماعی است. انسجام اجتماعی را می‌توان توافق افکار، احساسات و اعمالی توصیف کرد که وحدت یک گروه یا جامعه را مشخص می‌کند [۲۶]. دورکیم به وجود رابطه بین دین و همبستگی اجتماعی قائل است. از نظر دورکیم، افراد موجوداتی منفعل، تعمیم‌پذیر و بدون برخوردار از هویت و شخصیت ذاتی اند که در صورت هم‌بسته بودن با یک گروه و حزب، کمال انسانی به خود می‌گیرند. همچنین، دین نماد و سمبل جامعه است و فقط از آن‌رو که سبب اجتماع مردم در برخی عقاید و مناسک مشترک است اعتبار می‌یابد. امیل دورکیم واقعیت ریشه‌ای دین را امری اجتماعی می‌داند: «دین امری به حد اعلا اجتماعی است و تصورات دینی تصوراتی جمعی‌اند و بیانگر واقعیت‌های جمعی.» از نظر دورکیم، دین زبان مشترک اخلاقی جامعه و امری است که در تثبیت آن نقش دارد. دین در پیروانش احساس خوش‌سعدتی و خوشبختی اجتماعی را به وجود می‌آورد. مراسم و مناسک دینی به منزله نیروهای اجتماعی انضباط‌بخش، انسجام‌بخش، حیات‌بخش و خوشبختی‌بخش موجب بازسازی اخلاقی افراد و گروه‌ها می‌شوند. کارکردهای اجتماعی دین، که دورکیم به آن‌ها اشاره می‌کند، در تقابل و در جهت کاهش بی‌هنجاری اجتماعی و احساس مبتنی بر آن در جامعه عمل می‌کنند [۹]. دورکیم معتقد است همبستگی در هر نوع آن بیانگر درجه توافق بالای گروه یا جامعه و سهیم‌بودن آن‌ها در ارزش‌ها، باورها و وحدتی اخلاقی است که عمدتاً منشأ دینی و مقدس دارد. همچنین، مفهوم انسجام اجتماعی به‌منزله فرایندی هدایت‌شده به سمت دستیابی به یک هدف تعریف شده است و کمک می‌کند جامعه به حسی مشترک متعلق به همه اعضا دست پیدا کند [۲۱]. از دیدگاه دورکیم، مفهوم دیگری با همبستگی در ارتباط است. به بیان دورکیم، هرگاه شیرازه تنظیم‌های اجتماعی از هم‌گسیخته شوند، نفوذ جامعه بر گرایش‌های فردی دیگر کارایی‌اش را از دست خواهد داد و افراد جامعه به حال خودشان واگذار خواهند شد. دورکیم چنین وضعیتی را آنومی (بی‌هنجاری) می‌خواند [۱۳]. برای دورکیم آنومی وضعیتی

است که افراد تعهدی به حاکمیت اخلاقی جامعه ندارند و به شکل درخور ملاحظه‌ای تحت تأثیر آن نیستند. از این‌رو، افراد احساس اضطراب، پریشانی و کمبود راهنمای اخلاقی می‌کنند، خواسته‌ها و آرزوهایشان نابسامان می‌شود و تحت غلبه خودخواهی‌هایشان قرار می‌گیرد. این وضعیت شرایطی مناسب برای جرم و انحراف است و همه افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد. از دیدگاه دورکیم، در حالت آنومی نظم و ترتیب طبقاتی به هم می‌خورد و سلسله‌مراتبی آرزوهای فردی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. سپس تجدید نظر در هنجارهای سنتی از سوی افراد صورت می‌پذیرد و از هم‌پاشیدگی در فرایند رضایت‌مندی افراد نیز تخطی یا انحراف از هنجارهای اجتماعی را باعث می‌شود [۷]. با توجه به جایگاه دین در کاهش رفتارهای پرخطر در نظریه دورکیم، فرض تحقیق حاضر این است که بین دین‌داری و رفتار پرخطر در زندگی مجردی زنان رابطه وجود دارد.

روش پژوهش

مطالعه حاضر، پژوهش پیمایشی سال ۱۳۹۷ در شهر یزد است. جمعیت نمونه را زنان بالای ۱۸ سال شهر یزد تشکیل می‌دهند که در زمان انجام تحقیق زندگی مجردی داشتند. جمعیت نمونه را زنانی تشکیل می‌دهند که به صورت انتخابی یا به علت شرایط زندگی ناگزیر از زندگی مجردی بودند. در این مطالعه، زنان متأهل، که از شهرستان‌های اطراف برای شغل به شهر می‌آمدند و به صورت مجردی زندگی می‌کردند، نیز وارد نمونه شدند. نمونه‌گیری به صورت خوشه‌ای چندمرحله‌ای انجام شد. در شهر یزد، مناطق امام‌شهر، مهرآوران و میدان جانباز مناطق شمالی محسوب می‌شوند. مناطق صفاییه، ابوذر، بلوار امام رضا و میدان شهدا مناطق مرکز شهر محسوب می‌شوند. مناطق مریم‌آباد، حسن‌آباد و چاه‌ملکی مناطق جنوبی شهر هستند. ابتدا سه منطقه شهرداری یزد به عنوان سه خوشه اصلی تعیین شد که طبق آن شهر یزد به سه قسمت شمال، جنوب و مرکز تقسیم و در هر خوشه دو بلوک به صورت تصادفی انتخاب شد. در مرحله بعدی، خیابان‌ها و میدان‌های اصلی هر منطقه از شهرداری در حکم بلوک برای خوشه‌ها در نظر گرفته شد که عبارت بودند از منطقه جنوب خیابان مهدی و خیابان امام خمینی، از مناطق مرکز صفاییه و ابوذر و از مناطق شمال شهر امام‌شهر و مهرآوران انتخاب شدند. سپس بخشی از حجم نمونه از مددجویان کلینیک‌های مددکاری «حمایت از زنان سرپرست خانوار و بی‌سرپرست» واقع در این مناطق (برای مثال کلینیک هادی واقع در منطقه صفاییه) و بخشی دیگر به روش تصادفی از افرادی که در خیابان‌ها و مکان‌های پررفت‌وآمد حضور داشتند انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها در این تحقیق پرسش‌نامه است که از سه بخش تشکیل شده است: ۱. سوالات مربوط به متغیرهای زمینه‌ای شامل (سن، وضع تأهل،

سطح سواد و درآمد ماهیانه)؛ ۲. گویه‌های مربوط به نگرش دینی؛ ۳. گویه‌های مربوط به رفتارهای پرخطر و رغبت به ازدواج. ویژگی‌های ابزار پژوهش حاضر به شرح ذیل است:

۱. پرسش‌نامه رفتارهای پرخطر: مقیاس استفاده شده برای سنجش رفتارهای پرخطر در این تحقیق براساس پرسش‌نامه خطرپذیری نوجوانان ایرانی است که از سوی محمدی‌زاده و احمدآبادی (۱۳۸۸) ساخته و به‌کارگرفته شده است. این مقیاس شامل ۳۹ گویه برای سنجش آسیب‌پذیری در مقابل هفت دسته رفتارهای پرخطر (رانندگی خطرناک، خشونت، سیگار کشیدن، مصرف مواد مخدر، مصرف الکل، گرایش به جنس مخالف و روابط جنسی) است که پاسخ‌گویان موافقت و مخالفت خود را با گویه‌ها در یک مقیاس پنج‌گزینه‌ای از کاملاً موافق (۵) تا کاملاً مخالف (۱) بیان می‌کنند. در مقیاس قلبان کشیدن هفت گویه توسط گُر (۱۳۹۲) به مقیاس اصلی اضافه شد و بدین ترتیب تعداد کل گویه‌های مقیاس به ۴۶ گویه افزایش یافت. ضریب آلفا ۰/۹۲ نشان‌دهنده همسانی درونی بالای زیرمقیاس قلبان کشیدن مقدار آلفای کرونباخ این پرسش‌نامه برای مقیاس رانندگی خطرناک ۰/۷۱، خشونت ۰/۷۴، سیگار کشیدن ۰/۹۲، مصرف مواد مخدر ۰/۸۸، مصرف الکل ۰/۹۰، گرایش به جنس مخالف ۰/۸۴، روابط جنسی ۰/۸۴ و کل مقیاس ۰/۹۵ است. در انتهای همین پرسش‌نامه گویه‌ای وجود داشت که رغبت به ازدواج را بین مشارکت‌کنندگان می‌سنجید.

۲. پرسش‌نامه دین‌داری کونینگ و همکاران (۲۰۰۵): برای سنجش متغیر موردنظر از پرسش‌نامه نگرش مذهبی کونینگ و همکاران استفاده شد. این پرسش‌نامه پنج گویه دارد. گویه نخست آن اعمال مذهبی سازمان‌یافته مثل تعداد دفعات شرکت در مسجد و مراسم مذهبی را بر مبنای مقیاس شش‌درجه‌ای لیکرت از بیش از یک‌بار در هفته تا هرگز ارزیابی می‌کند. آیتم دوم اعمال مذهبی غیرسازمان‌یافته مثل تعداد دفعات نمازخواندن را بر مبنای مقیاس شش‌درجه‌ای لیکرت از بیش از یک‌بار در روز تا هرگز ارزیابی می‌کند. آیتم بعدی شکل عمیق انگیزش درونی، تعهد و تسلیم در برابر مذهب را به شکل حضور خدا در زندگی، زندگی کردن مطابق با سفارش‌های مذهبی و قرار دادن مذهب فراتر از بقیه امور زندگی، با استفاده از مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت، از به‌هیچ‌عنوان صدق نمی‌کند تا کاملاً صدق می‌کند بررسی می‌کند. در جدول ۱ مقدار آلفای کرونباخ هر یک از متغیرها آمده است.

جدول ۱. ضریب آلفای کرونباخ

مفهوم و ابعاد	مقیاس	ضریب آلفای کرونباخ	تعداد گویه‌ها
اعمال مذهبی	ترتیبی	۰,۸۵	۲
عقاید مذهبی	ترتیبی	۰,۹۰	۳
نگرش دینی	ترتیبی	۰,۹۰	۵
علایم جسمانی	ترتیبی	۰,۸۵	۷
رانندگی خطرناک	ترتیبی	۰,۱۳	۷
خشونت	ترتیبی	۰,۸۵	۵
سیگار کشیدن	ترتیبی	۰,۹۶	۵
مواد مخدر	ترتیبی	۰,۸۵	۸
مصرف الکل	ترتیبی	۰,۸۸	۶
قلیان	ترتیبی	۰,۹۵	۷
جنس مخالف	ترتیبی	۰,۹۰	۴
رابطه جنسی	ترتیبی	۰,۹۰	۴
رفتارهای پرخطر	ترتیبی	۰,۹۱	۴۶

جمع‌آوری داده‌ها از اواسط اردیبهشت ۱۳۹۷ آغاز شد و در آخر خرداد ۱۳۹۷ پایان یافت. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS از آمار توصیفی و رگرسیون چندگانه استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی

به‌طور کلی، ۳۸۵ نفر در این مطالعه شرکت داشتند. براساس یافته‌های توصیفی پژوهش میانگین سنی اعضای نمونه ۲۵ سال و میانگین تحصیلی آن‌ها کارشناسی بود. ۴۶ درصد از پاسخ‌گویان درآمد کمتر از ۵۰۰ هزار تومان داشته‌اند. تعداد ۵۶,۹ درصد از زنان ساکن در شهر یزد مجردند. تعداد ۱۹,۷ درصد متأهل و ۲۳,۴ درصد مطلقه‌اند. در ارتباط با ابعاد رفتار پرخطر زنان، میزان گرایش بانوان یزدی به رانندگی خطرناک (۲۱,۶۸) پایین، خشونت (۱۱,۷۸) متوسط، سیگار کشیدن (۱۰,۳۱)، مواد مخدر (۱۲,۶۰) و مصرف الکل (۱۰,۴۰) پایین، قلیان (۲۰,۳۸) متوسط، گرایش به جنس مخالف (۱۳,۱۲) و رابطه جنسی (۹,۳۸) پایین بوده است. به‌طور کلی، میزان خطرپذیری (۱۰۹,۶۹) بانوان یزدی شرکت‌کننده در این پژوهش در حد متوسط است. همچنین میزان نگرش دینی (۱۷,۹۳) پاسخ‌گویان در حد متوسط است. جدول ۲ توصیفی از مشخصات مشارکت‌کنندگان است.

جدول ۲. توصیف مشخصات مشارکت کنندگان

درصد	فراوانی	توزیع پاسخ‌گویان	
		نوع شغل	وضعیت تأهل
۶۵	۲۵	دولتی	نوع شغل
۳۸,۴	۱۴۸	آزاد	
۵۵,۱	۲۱۲	سایر	
۵۸,۹	۲۱۹	مجرد	وضعیت تأهل
۱۹,۷	۷۶	متأهل	
۳۲,۴	۹۰	مطلقه	
۴۸,۲	۱۷۸	کمتر از ۵۰۰ هزار تومان	میزان درآمد
۲۹,۶	۱۱۴	از ۵۰۰ هزار تا ۱ میلیون تومان	
۱۶,۶	۶۴	از ۱ میلیون تا ۱ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان	
۳,۶	۱۴	از ۱ میلیون و ۵۰۰ هزار تا ۲ میلیون تومان	
۳,۹	۱۵	بیشتر از ۲ میلیون تومان	
۱۵,۹	۶۱	پایین‌تر از دیپلم و دیپلم	تحصیلات
۶۵,۵	۲۵۱	فوق‌دیپلم و کارشناسی	
۱۷,۲	۶۶	کارشناسی ارشد	
۱,۳	۵	دکتری	

در رابطه با هدف تحقیق، یافته‌های استنباطی نشان داد که بین نگرش دینی و رفتار پرخطر همبستگی معنادار معکوس وجود دارد (جدول ۳).

جدول ۳. همبستگی بین متغیرهای بررسی شده با نگرش دینی پاسخ‌گویان

مغناطاری	همبستگی	متغیرهای تحقیق
۰,۰۰۰	-۰,۶۱۹	رفتار پرخطر
۰,۰۰۰	-۰,۲۰۲	رانندگی خطرناک
۰,۰۰۰	-۰,۴۴۸	خشونت
۰,۰۰۰	-۰,۵۳۷	سیگار کشیدن
۰,۰۰۰	-۰,۵۷۰	مواد مخدر
۰,۰۰۰	-۰,۴۹۱	مصرف الکل
۰,۰۰۰	-۰,۵۳۸	قلیان
۰,۰۰۰	-۰,۴۹۵	جنس مخالف
۰,۰۰۰	-۰,۴۸۰	رابطه جنسی

رابطه بین دین‌داری و رفتار پرخطر... ۲۷

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد بین میزان رفتارهای پرخطر و نگرش دینی آزمودنی‌ها ($r = -0.619$) و $(sig = 0.000)$ رابطه وجود داشته و جهت رابطه منفی است. این بدان معناست که هرچه نگرش دینی افراد قوی‌تر باشد احتمال رفتار پرخطر کمتر می‌شود. بین میزان گرایش به رانندگی خطرناک ($r = 0.202$ و $sig = 0.000$) و خشونت ($r = 0.448$ و $sig = 0.000$) با گرایش دینی رابطه وجود دارد و جهت رابطه منفی است. بنابراین هرچه نگرش دینی افراد قوی‌تر باشد به همان میزان گرایش به رانندگی خطرناک و خشونت کاهش می‌یابد. بین میزان سیگار کشیدن ($r = 0.537$ و $sig = 0.000$)، مصرف مواد مخدر ($r = 0.570$ و $sig = 0.000$)، مصرف الکل ($r = 0.491$ و $sig = 0.000$) و مصرف قلیان ($r = 0.538$ و $sig = 0.000$) با گرایش دینی رابطه وجود دارد و جهت رابطه منفی است. بنابراین هرچه نگرش دینی افراد قوی‌تر باشد، به همان میزان گرایش به مصرف سیگار، مواد مخدر، الکل و قلیان کاهش می‌یابد. بین میزان گرایش به جنس مخالف ($r = 0.495$ و $sig = 0.000$) و رابطه جنسی ($r = 0.480$ و $sig = 0.000$) با گرایش دینی رابطه وجود دارد و جهت رابطه منفی است.

جدول ۴. همبستگی بین متغیرهای نگرش دینی و رفتار پرخطر با متغیرهای زمینه‌ای

متغیرها	میانگین	F	Sig			
نگرش دینی	وضعیت تأهل	۳۶۵ ۴۱۰ ۲۹۸	۲۴,۱۲۶	۰,۰۰۰		
	سطح سواد	پایین‌تر از دیپلم و دیپلم	۳۳۷	۲,۹۶۳	۰,۰۳۲	
		فوق‌دیپلم و کارشناسی	۳۶۳			
		کارشناسی ارشد	۳۵۳			
		دکتری	۴۸۰			
	میزان درآمد	کمتر از ۵۰۰ هزار تومان	۳۸۲	۴,۹۶۳	۰,۰۰۱	
		از ۵۰۰ هزار تا ۱ میلیون تومان	۳۴۰			
		از ۱ میلیون تا ۱ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان	۳۲۰			
		از ۱ میلیون و ۵۰۰ هزار تا ۲ میلیون تومان	۳۷۱			
	رفتارهای پرخطر	وضعیت تأهل	۲۳۳ ۱۹۷ ۲۸۷	۳۴,۹۷۵	۰,۰۲۴	
		سطح تحصیلات	پایین‌تر از دیپلم و دیپلم	۲۵۴	۲,۷۵۳	۰,۰۴۲
			فوق‌دیپلم و کارشناسی	۲۳۹		
کارشناسی ارشد			۲۲۷			
دکتری			۱۶۸			
درآمد		کمتر از ۵۰۰ هزار تومان	۲۲۸	۲,۵۴۳	۰,۰۳۹	
		از ۵۰۰ هزار تا ۱ میلیون تومان	۲۴۳			
		از ۱ میلیون تا ۱ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان	۲۶۱			
		از ۱ میلیون و ۵۰۰ هزار تا ۲ میلیون تومان	۲۴۳			
		بیشتر از ۲ میلیون تومان	۲,۲۳			

یافته‌های جدول ۴ نشان می‌دهد که میزان نگرش دینی افراد شرکت‌کننده در این پژوهش برحسب وضعیت تأهل متفاوت است ($F=24.126$ و $Sig=0.000$)؛ به‌طوری‌که میزان نگرش دینی در افراد متأهل بیشتر از افراد مجرد و مطلقه است. بین میزان نگرش دینی پاسخ‌گویان و سطح سواد آنان تفاوت وجود دارد ($F=2.963$ و $Sig=0.032$)؛ به‌طوری‌که میزان نگرش دینی در افرادی که مدرک دکتری دارند بیشتر از سایر گروه‌های درسی است. بین میزان رفتارهای پرخطر و سطح سواد افراد شرکت‌کننده در این پژوهش تفاوت وجود دارد ($F=2.753$ و $Sig=0.042$)؛ به‌طوری‌که میزان رفتارهای پرخطر بین افرادی که مدرک پایین‌تر از دیپلم و دیپلم دارند بیشتر از سایر گروه‌های درسی است. میزان نگرش دینی افراد شرکت‌کننده در این پژوهش برحسب میزان درآمد ماهیانه آنان متفاوت است ($F=4.963$ و $Sig=0.01$). چنان‌که داده‌های جدول ۴ نشان می‌دهد میزان نگرش دینی در افرادی که کمتر از ۵۰۰ هزار تومان در ماه درآمد دارند بیشتر از سایر گروه‌هاست. میزان رفتارهای پرخطر برحسب میزان درآمد ماهیانه پاسخ‌گویان متفاوت است ($F=2.543$ و $Sig=0.039$). مطابق با داده‌های به‌دست‌آمده از جدول ۴ میزان رفتارهای پرخطر بین افرادی که درآمد ماهیانه از ۱ میلیون تا ۱ میلیون و ۵۰۰ هزار تومان دارند بیشتر از سایر گروه‌هاست.

دیاگرام مسیر

جدول ۵ نشان می‌دهد که کلیه متغیرها را می‌توان به لحاظ اثرگذاری به دو قسمت مستقیم و غیرمستقیم تقسیم کرد. در اثرگذاری کل، متغیرهای زمینه با اثرگذاری ۰/۰۸۸ درصد دارای بیشترین اثر بر رفتارهای پرخطر است؛ به‌طوری‌که این متغیر دارای ۰/۰۸۵ درصد اثر مستقیم و ۰/۰۳۶ درصد اثرگذاری غیرمستقیم است. متغیر نگرش دینی با اثرگذاری ۰/۵۵۸- است که ۰/۵۶۷- اثر مستقیم و ۰/۰۰۹- اثر غیرمستقیم دارد.

جدول ۵. محاسبه تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم عوامل مؤثر بر رفتارهای پرخطر بانوان یزدی

نام متغیر	ضرایب اثر		کل
	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	
متغیرهای زمینه‌ای	۰/۰۸۵	۰/۰۰۳۶	۰/۰۸۸
نگرش دینی	-۰/۵۶۷	-۰/۰۰۹	-۰/۵۵۸

بحث و نتیجه‌گیری

شیوع روزافزون رفتارهای پرخطر با هدر رفتن پتانسیل‌های خلاق و سازنده جامعه برابر است. رفتارهای پرخطر می‌تواند با ایجاد وقفه در رشد یا ایجاد مانع برای تجربیات شخص، تأثیرات نامطلوبی روی افراد بر جا گذارد. بین پاسخ‌گویان، میزان خطرپذیری متوسطی را شاهد بودیم.

از طرفی سنجش نگرش دینی بین بانوان در یزد نشان داد که اعمال مذهبی را به‌طور متوسط انجام می‌دهند و از میزان نگرش دینی متوسطی برخوردارند. نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره به‌منظور ارزیابی متغیرهای مستقل (نگرش دینی، متغیرهای زمینه‌ای) بر متغیر وابسته (رفتارهای پرخطر) نشان داد متغیر نگرش دینی بیشترین اثرگذاری را بر رفتار پرخطر داشت. همچنین براساس آزمون فرضیات مشخص شد بین نگرش دینی و رفتارهای پرخطر رابطه معکوس و منفی وجود داشت؛ به‌گونه‌ای که با قوی بودن دین‌داری افراد رفتارهای پرخطر آنان کاهش می‌یابد. نتایج تحقیقات پیشین نیز بیانگر رابطه معکوس بین نگرش دینی و رفتار پرخطر است. نتایج تحقیق کوهی و وفایی‌اقدم (۱۳۹۶) نشان داد بین متغیر دین‌داری و رفتارهای پرخطر رابطه معنادار وجود دارد. همچنین، بین وضعیت تأهل و رفتارهای پرخطر رابطه معنادار وجود دارد؛ به‌طوری‌که میزان بروز رفتارهای پرخطر بین افراد مجرد بیش از افراد متأهل است. نتایج تحقیق افشانی و همکاران (۱۳۹۴) نشان داد بین دین‌داری و رفتارهای پرخطر رابطه معکوس و معناداری وجود دارد. بدین معنا که افزایش دین‌داری باعث کاهش رفتارهای پرخطر می‌شود. نتایج تحقیق محمود صالحی و همکاران (۱۳۹۴) نشان داد بین دین‌داری و رفتارهای پرخطر رابطه معناداری وجود دارد. در این پژوهش از رویکرد امیل دورکیم، جامعه‌شناسی کلاسیک، استفاده شد. نتایج به‌دست‌آمده از مطابقت متغیرهای تحقیق با دیدگاه نظریه‌پرداز حکایت دارند. براساس نتایج به‌دست‌آمده بین دین به‌عنوان شالوده رویکرد دورکیم با همبستگی به‌عنوان مانعی در جهت رفتار پرخطر رابطه معنادار برقرار است. دورکیم معتقد است همبستگی در هر نوع آن بیانگر درجه توافقی بالای گروه یا جامعه و سهیم بودن آن‌ها در ارزش‌ها، باورها و وحدتی اخلاقی است که عمدتاً منشأ دینی دارد. به نظر می‌رسد از آنجاکه دین از نیروهایی است که اولاً در درون فرد احساس الزام اخلاقی به هواداری از درخواست‌های جامعه را ایجاد می‌کند و ثانیاً سازوکاری ایجاد می‌کند که می‌توان در مواقع به خطر افتادن سامان اجتماعی آن را به کار گرفت و ثالثاً از عناصر اصلی و عمده یکپارچگی و گستردگی عمل متقابل اعضای جامعه و گروه با یکدیگر است، در نتیجه، هرچه اعضای جامعه متکی به یک‌رشته تجلی‌های نمادین و مفروضات مشترک درباره جهان پیرامون خود باشند، می‌توانند وحدت اخلاقی را حفظ و تضمین کنند. از دیدگاه دورکیم، دین کارکردهایی اجتماعی دارد. دورکیم کارکردهای عمده دین را با عنوان نیروهای اجتماعی انضباط‌بخش، انسجام‌بخش، حیات‌بخش و سعادت‌بخش طبقه‌بندی می‌کند. براساس کارکردهایی که دورکیم برای دین در نظر می‌گیرد دین پدیده‌ای اجتماعی است و به‌عنوان امری اجتناب‌ناپذیر تمام جنبه‌های زندگی فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در طول تاریخ، بعد کنترلی دین به لحاظ پیامدهای بیرونی و عینی در حوزه‌های مختلف اجتماعی و از جمله در پیشگیری از جرم همواره مدنظر بوده است. دین بر سلامت روحی و روانی افراد تأثیر می‌گذارد و از این رهگذر افراد را به

رفتار اجتماعی سالم سوق می‌دهد [۵]. دور‌کیم سلامت جامعه را منوط به میزان درجه هم‌بستگی اجتماعی آن می‌داند. همبستگی اجتماعی می‌تواند وحدت، سلامت و یکپارچگی گروه را تضمین کند. هر جا این همبستگی نیرومندتر باشد، افراد را به‌سوی هم متمایل‌تر می‌کند و بر میزان روابط همگن متقابل میان آنان می‌افزاید و برعکس هرچه میزان همبستگی کمتر باشد از تنوع روابط و برخوردهای میان افراد جامعه کاسته خواهد شد. بنابراین یک گروه یا موقعیت اجتماعی تا درجه‌ای همبسته خوانده می‌شود که اعضایش دارای یک وجدان جمعی با اعتقادات و عواطف مشترک باشند، با یکدیگر رابطه متقابل داشته باشند و احساس کنند که وقف اهداف مشترکی هستند. بنا به نظر دور‌کیم، آنچه موجب افزایش و تحکیم انسجام اجتماعی می‌شود این است که احساسی را که در میدان تعاملی به‌وجود می‌آید عاطفه جمعی نام دارد و عاطفه جمعی عمیق طی مناسک جمعی به‌وجود می‌آید و بدین نحو موجبات افزایش و تحکیم انسجام را فراهم می‌کند [۲]. براساس تفسیر دور‌کیم هدف اصلی دین دست دادن تبیین رضایت‌بخشی از عالم هستی نیست، بلکه هدف غایی دین تقویت انسجام اجتماعی است و عبادات نیز در این مسیر عمل می‌کنند و نقش آشکار آن‌ها تحکیم پیوندهای موجود بین مؤمن و خدای اوست. از همین رهگذر این حرکات پیوندهای موجود میان فرد و جامعه را مستحکم‌تر می‌کنند. از دیدگاه دور‌کیم وجود خدایان، که نماد جامعه‌اند، برای حیات اخلاقی جامعه است و از این رو باید آنان را پرستش کرد [۶]. دور‌کیم دین را با ماهیت کلی نهادهای جامعه مرتبط می‌داند و آن را براساس تمایز بین مقدس و نامقدس تعریف می‌کند. براساس استدلال وی، در فرهنگ‌های کوچک و سنتی تقریباً همه جنبه‌های زندگی زیر نفوذ دین است. شعائر دینی هم موجب پیدایش اندیشه‌ها و مقوله‌های فکری تازه می‌شود و هم ارزش‌های موجود را تحکیم و تثبیت می‌کند [۲۳]. براساس نظریه دور‌کیم هرچه افراد دین‌دارتر باشند، به علت همبستگی بیشتر و حس انسجام آن‌ها، که به‌واسطه دین ایجاد شده، گرایش به رفتارهای پرخطر در بین آن‌ها کمتر دیده می‌شود.

نکته دیگر راجع به نهاد خانواده است. همان‌طور که نتایج تحقیق نشان داد افراد متأهل کمترین میانگین رفتار پرخطر را دارند. خانواده، به‌عنوان سلول اصلی سازنده اجتماع، یکی از عوامل مهم تحصیل آرامش است که اصلاح جامعه به اصلاح آن بستگی دارد. شکی نیست که سلامت جامعه به تحکیم بنیان‌های خانواده بستگی دارد و اهمیت و تأثیر خانواده بر رشد فردی به قدری است که تاکنون هیچ نهادی نتوانسته جای آن را بگیرد [۱۴]. در مقیاس کلان، دین و خانواده در قوام نظم و انسجام در جامعه اثر گذارند. به باور دور‌کیم، فرهنگی که شالوده مذهبی دارد و موجب انسجام جوامعی با ساختار قطاعی می‌شود، اساساً از سوی گروه‌های خویشاوندی خودبسنده‌ای خلق می‌شود که در جست‌وجوی باورها، ارزش‌ها و هنجارهای مشترکی‌اند [۱۰]. با توجه به جایگاه دین و نهاد خانواده در جامعه ایران و نیز دوران گذار کنونی که این دو نهاد

اساسی مورد آسیب جدی قرار گرفته‌اند، با توجه به نتایج تحقیق حاضر می‌توان گفت سیاست‌گذاران باید به حفظ این دو نهاد به‌منظور کاهش آسیب‌های اجتماعی توجه جدی کنند.

منابع

- [۱] افضل‌ی، معصومه (۱۳۹۴). «نقش مددکاری در کار با زنان آسیب‌دیده اجتماعی». دوره آموزش مددکاران اجتماعی، دانشگاه علوم پزشکی همدان، ۱-۱۴.
- [۲] تنهایی، حسین (۱۳۹۳). *درآمدی بر مکاتب و نظریه‌های جامعه‌شناسی*، چ ۷، تهران، مردیز.
- [۳] چلبی، مسعود (۱۳۸۵). تحلیل اجتماعی در فضای کنش، تهران: نی.
- [۴] حسن‌آبادی، حسین؛ محدثی، مریم (۱۳۸۱). «اعتیاد زنان در گروه‌درمانی»، فصل‌نامه تازه‌های روان‌درمانی، س ۱۳، ش ۴۹ و ۵۰، ص ۱۰۵-۱۱۴.
- [۵] حسینیان، سیمین؛ فرخجسته، وحیده‌السادات؛ عبدالهی، راشین؛ نوری پورلیاوی (۱۳۹۳). «رابطه رفتارهای پرخطر و هیجان‌خواهی با میزان گرایش به اعتیاد در زنان بزه‌کار»، فصل‌نامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی، س ۱۰، ش اول، ص ۲۸-۲۹.
- [۶] خسروشاهی، قدرت‌الله؛ حسین‌آبادی، حسین (۱۳۹۵). «تحلیل رابطه مؤلفه‌های هویت دینی و پیشگیری از جرم»، پژوهش حقوق کیفری، س ۵، ش ۱۷، ۱۲-۱۹.
- [۷] _____ (۱۳۷۸). *خودکشی*، ترجمه نادر سالارزاده، تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.
- [۸] دورکیم، امیل (۱۳۸۳). *صورت‌ابتدایی حیات دینی*، ترجمه باقر پرهام، تهران: مرکز.
- [۹] دولت‌شاهی، بهروز؛ عباسی، ایمان؛ پهلوانی، هاجر (۱۳۹۴). «رواج رفتار پرخطر در میان زنانی که در تهران زندگی می‌کنند»، مجله تمرین در روان‌شناسی بالینی، دوره ۴، ش ۲، ص ۱۱۲-۱۱۳.
- [۱۰] سراج‌زاده، سید حسین؛ پویافر، محمدرضا (۱۳۸۸). «دین و نظم اجتماعی: بررسی رابطه دین‌داری با احساس آنومی و کج‌روی در میان نمونه‌ای از دانشجویان»، مسائل اجتماعی ایران، س ۱۶ (۶۳)، ص ۷۱-۱۰۵.
- [۱۱] صالحی امیری، سیدرضا؛ عظیمی دولت‌آبادی، امیر (۱۳۸۸). «بررسی موردی نظریه دورکیم»، فصل‌نامه رشد آموزش علوم اجتماعی، دوره ۱۳، ش ۱، ص ۸-۱۷.
- [۱۲] عباس‌زاده، محمد؛ علیزاده اقدام، محمدباقر؛ پریزاد بنام، شیدا (۱۳۹۶). «مطالعه تأثیر هوش هیجانی بر رفتارهای پرخطر عمدی رانندگان»، پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، س ۶، ش پیاپی ۱۷، ش ۲، ص ۱-۱۶.
- [۱۳] قربانی، مجید؛ انصاری طالبی، ثریا (۱۳۹۴). «مروری بر دو دهه تحقیقات شیوع‌شناسی اعتیاد زنان در ایران (از سال ۱۳۷۴ تا ۱۳۹۴)»، فصل‌نامه سلامت اجتماعی و اعتیاد، س ۳، ش ۹، ص ۶۱-۹۰.

- [۱۴] کوهی، کمال؛ وفایی اقدم، طاهره (۱۳۹۶). «بررسی عوامل مرتبط با رفتارهای پرخطر»، فصل‌نامه دانش انتظامی آذربایجان شرقی، س ۷، ش ۳، ص ۳۹-۶۳.
- [۱۵] محمدی، مسلم (۱۳۸۶). «دین و اخلاق در جامعه‌گرایی دورکیم و نقد آن»، فصل‌نامه اندیشه دینی دانشگاه شیراز، پیاپی ۲۵، ص ۱-۲۰.
- [۱۶] نجاری، فارس (۱۳۸۶). «بررسی اعتیاد در زنان معتاد مراجعه‌کننده به مراکز ترک اعتیاد تهران در سال ۸۴-۸۵»، مجله علمی سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران، دوره ۲۵ ش ۴، ص ۴۵۷-۴۶۳.
- [۱۷] نیازی، محسن؛ عباس‌زاده، محمد؛ سعادت، موسی (۱۳۹۶). «ساخت و روایی‌یابی مقیاس رفتارهای پرخطر با کاربرد نرم‌افزار smart-PLS»، فصل‌نامه اعتبار پژوهی سوء مصرف مواد، س ۱۱، ش ۴۳، ص ۳۱-۵۱.
- [۱۸] نقیعی، سید ابوالحسن؛ حمیدی، مهرانه (۱۳۹۴). «سنجش نگرش جوانان نسبت به ازدواج در شهرستان قائم‌شهر»، مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران، دوره ۲۵ (۱۳۱)، ص ۱۵۹-۱۶۴.
- [19] Adler, Freda, William Laufer Gerhard O. Mueller. (2001). *Criminology and the justice system*. MC Grawill companies.
- [20] Bair.C.J&Wright, B.R.E.(2001), "If You Love My Commandments, Amenta- Analysis of the Effect of Religion on crime" *Journal of Research in Crime and Delinquency*, vol.
- [21] Beirne, P. Messerschmidt, J.W. (2011) *Criminology: A Sociological Approach*. Oxford: Oxford University Press. societies: Concept and measurement, EuReporting Working Paper No. 14, Manheim, Centre for Survey Research and Methodology. Brussels Commission of the European Communities.
- [22] Danuhue, J.M. (1995). Religion and the well-being of adolescents. *Journal of social issues*, 51:145.
- [23] Erikson, K. Crosnoe, R. & Dormbusch, S.M. (2000) "A Social Process Model of Adolescent Deviance", *Journal of Youth and Adolescence*, No. 29(4), PP 395-425.
- [24] Einstadter, Werner and Stuart Henry. (2006). *Criminological theory: an analysis of its underlying assumption*. publishers. INC.
- [25] Giddens, Anthony. Birdsall, Karen (2009). *Sociology*, translated by Hassan Chavoshiyan, Tehran: Ney publication. [Persian]
- [26] Peters, Karin & Etal. (2009): "Social interactions in Urban Parks: Stimulating social cohesion?" *Urban Forestry & Urban Greening*, Wageningen university. The Netherlands.
- [27] Seigel, Larry (1998). *Criminology*. London: Wadsworth Publishing Company.
- [28] Welch, Michael R. & Tittle, Charles R. & Grasmick, Harold G. (2006). "Christian Religiosity, Self Control and Social Conformity", *Social Forces*. Vol. 84: 1605-1.